

ДИНАМИЧНА КЛАСНА СТАЯ – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА

Румяна Йорданова Папанчева

Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас

DINAMIC CLASSROOM – FRAMEWORK

Rumyana Yordanova Papancheva

University “Prof. Dr Asen Zlatarov”, Burgas

Abstract: The paper presents authors research work, summarized in general conceptual framework for a model for creating new teaching and learning environment at school. Main elements of the model are outlined. Accents are listed and discussed.

Keywords: dynamic classroom, teaching and learning environment, interactive teaching and learning process.

Въведение

Постоянното развитие на технологиите, огромният поток информация, повишаването на стандарта на живот са сред основните фактори, които определят промени във всички сектори на обществения живот и в частност в образованието, в национален и световен план. Необходимостта от промяна на съвременното училище може да се обобщи в следните аспекти:

- Дигитално поколение с визуално-кинетичен стил на учене се сблъсква с остаряла образователна среда, прилагаща класно-урочна система с фронтална работа на учителя с класа.
- Дигитално поколение, което не използва дигитални технологии за обучение.
- Учители, които не осъзнават нуждата от интегрирано обучение с използване на интерактивни методи и нови технологии. Преподават като се ограничават до учебното съдържание, включено в учебника, използвайки несъответстващи на съвременните методи на преподаване и форми на организация на учебния процес.
- Учебна среда, която не съответства на стандарта на живот, към който трябва да се стреми обществото, в което живеем. За учениците от семейства със среден и висок стандарт на живот липсата на съвременна среда за обучение и учебен уют в училище води до понижаване на мотивацията за работа. За учениците от семейства с нисък стандарт на живот, ниският стандарт в училищната среда не води до развитие – не може да се гради нов стил и нова визия, които да са предпоставка за личностно развитие и по-богата ценностна система.
- Обучение, което е насочено към „даване“ на знания. Ученикът е в пасивна позиция – него го учат и го изпитват. Учителят е в центъра на учебния процес – преподава и проверява.
- Обучение, което не търси интегриране на знания от различни научни области, изкуства и спорт. Не се прилагат методи на работа, базирани на трансфер на знания, придобити в хода на обучение по различни предмети.
- Обучение, което е изолирано от формирането на личностни умения и компетентности – екипни и комуникативни умения, критично и аналитично мислене, инициативност, толерантност, съпричастност (т.нар. „меки умения“ или умения на 21-ви век, или контекстни умения и компетентности).

Проблемът за промяна на съвременното училище не е национален, а глобален световен проблем, по който работят всички структури на обществото на всички нива на обществена организация и управление.

Основен акцент е интегрирането на съвременни технологии в учебния процес и нуждата от използване на нови методи на преподаване и учение, съчетани с нови форми за организация на учебния процес. Обосновава се нуждата от използване на интерактивни методи, поставящи ученика в активна позиция. Прилагат се проектно-базирано обучение, екипна организация на работа, учене извън класната стая – учене 24/7, използване на подхода на обърнатата класна стая (поставят се задания за самостоятелна подготовка извън училище, по които след това се провеждат беседи и анализи в училище).

Политиките за интегриране на съвременни дигитални технологии в учебния процес са описани в приетата през 2011 година от Юнеско рамка за дигиталните компетенции на учителя в контекста на образователните политики – UNESCO ICT Competency Framework for Teachers¹. Образователната политика, към която се стреми света е политика на създаване на знание. Политическата цел на този модел е да създаде работна сила и гражданско общество, които са свързани и ползват продуктите на създадените знания и иновациите. Уменията са свързани с възможността да се използват широк кръг от технологични инструменти, да се търси, организира и анализира информацията, да се комуникира ефективно в различни форми с другите заинтересовани страни, независимо от техните умения и способности, да се мисли критично, иновативно и креативно.

Училището в България се трансформира постоянно през годините, но скоростта на промяна е незадоволителна. Съотнесено към рамката на Юнеско системата ни трудно се доближава до най-старата образователна политика – тази на технологична грамотност.

Политиката Technology literacy има следните характеристики, които можем да разпознаем и открием в част от класните стаи на училища в страната, без да говорим за масово присъствие в цялата образователна система:

- Изисква най-малко промени в образователната система.
- Политическата цел на подобен подход е да подобри продуктивността на икономиката, като подготви работна сила, която може да използва нови технологии.
- Добавят се технологии към традиционните образователни подходи.
- Добавя се отделно обучение по ИКТ или към останалите предмети от учебната програма се добавят ИКТ практически занимания. Традиционните предмети не се променят като съдържание.
- Промените по отношение на педагогическите практики се свежда до използването на много технологии, електронно съдържание при работа с класа, отделна група или пък отделни ученици. По отношение на учителите се въвежда използването на информационни технологии в час, най-вече под формата на презентации.
- Най-често използваните технологии от учениците са компютър и софтуер, уеб съдържание, практически уроци.
- Компетенциите на учителите са ограничени до основни умения за работа с дигитални технологии, както и възможността да подбират определени казуси от наличното електронно съдържание, които да се прилага в процеса на учене с цел постигане на заложените цели.
- При този подход бъдещата работна сила придобива умения да използва технологиите, които се приложими в икономическите сектори.
- При него обаче не се акцентира върху придобиването на други умения на 21 век, поради което положителното му влияние върху икономиката е доста скромно.

Второто ниво на развитие в образователните политики е политиката на задълбочаване на знания – ниво, което не се достига с прилаганата образователна система у нас.

- Политическата цел при този подход е да повиши капацитета на работната сила, така че да има възможност да прилага знанията и уменията, натрупани по време на обучението си, при решаването на сложни проблеми.
- Учебната програма е ориентирана така, че да помогне на учениците да се справят с „реалния живот“ – като съдържанието не е пренаситено с много теми и факти. Фокусът е поставен върху основни концепции, принципи и процеси и тяхната обвързаност, така че да формират система от знания.

Моделът „Динамична класна стая в първи клас“ – концептуална рамка

Всяка образователна система трябва да се развива като еволюира постепенно, отговаряйки на конкретните условия – икономически и политически, съобразно особеностите на народо-психологията на национално ниво.

Моделът предвижда постепенно придвижване напред към политиката за изграждане на знание, с постепенно надграждане в средата, методите и формите на работа. Основните структурни елементи са:

- Съвременна образователна среда за работа на ученика.
- Интегриране на технологии в хода на учебния процес.
- Интегриране на технологии в хода на организация и управление на учебния процес.
- Работа с интегрирано образователно съдържание – проектни, екипни и творчески задачи за изграждане на знание и формиране на личностни компетенции.
- Съвременната образователна среда според модела визира:

- Висок стандарт на средата – качествени настилки, качествено осветление, среда, възпитаваща стил и отношение.
- Функционално обзавеждане – модулни мебели, които да позволят разнообразни форми на работа с учениците. Маса, които могат да се ползват индивидуално, които могат да се комбинират, за получаване на голяма обща площ при проектна работа, да се комбинират в различни конфигурации за организиране на тренинг-сесии, дискусии и др. Мека мебел, осигуряваща условия за удобство и почивка на учениците, които прекарват по-голямата част от деня си в образователната институция.
- Богата на технологии среда.
 - Технологичното оборудване трябва да присъства в класната стая, а не да е осигурено единствено в компютърните кабинети и мултимедийни зали.
 - Работата в компютърен кабинет не се конфронтира с технологичното оборудване на учебната среда. Използването на компютърен кабинет е задължително при дейности за формиране на дигитални компетенции у учениците – умения за работа с информационни технологии, знания за програмиране, роботика и др.
 - Оборудването в класната стая трябва да включва:
 - Презентационна система. Възможни решения:
 - С използване на интерактивна тъчскрин дъска. Конфигурацията стандартно включва компютър (лаптоп), проектор и интерактивна дъска. Периферия – система за озвучаване (тон-колони), камера.
 - С използване на интерактивен тъчскрин панел. Конфигурацията стандартно включва интерактивен панел, с вграден в него компютър или включен външно компютър (лаптоп). Не изисква проектор.
 - Безжичен интернет достъп в класната стая.
 - Компютърно обезпечаване на екипна работа. При работа по проектни или екипни задачи се предполага търсене на информация, разработване на доклади, презентации, сайт и др. За целта е необходимо осигуряването на компютър на екипа (лаптоп или таблет с клавиатура – OS Windows). Възможни решения:
 - Мобилен пакет от преносими лаптопи/таблети с клавиатура.
 - Екипен пакет лаптопи – по 1–2 лаптопа/таблета на екип.

Интегриране на технологии в хода на учебния процес

Акценти:

- Активно използване на интерактивна презентационна система в процеса на преподаване по всички учебни предмети. Възможни приложения:
 - Използване на електронни учебници, по различни учебни предмети с включеното в тях интерактивно учебно съдържание – упражнения, в които се дописват липсващи данни, задачи за свързване, образователни игри, тестове, решаване на казуси и др.
 - Използване на презентации, разработени от учителя.
 - Използване на интерактивни уроци, разработени от учителя за работа с тъчскрин технологии (интерактивна дъска или панел).
 - Използване на закупен от училището образователен софтуер по различни предмети.
- Активно използване на интернет-технологии в учебния процес. Възможни приложения:
 - Използване на интернет платформи за образованието като LearningApps, Kahoot, Code.org и мн. др. с готово учебно съдържание или съдържание, което се разработва от учителя по дадени модели, или се използват готови ресурси, разработени и споделени от други учители.
 - Използване на видео-ресурси.
 - Работа с блогове.
 - Поставяне на задачи за работа извън училище. Проследяване на обратна връзка за изпълнението им.

Интегриране на технологии в хода на управление на учебния процес

Акценти:

- Използване на облачни технологии. Възможни решения:
 - Офис 365 – безплатно приложение за образованието на Майкрософт. Изисква инвестиция за инсталиране, администриране и обучение на педагогическия и административния персонал.

- Google for Education – Изисква инвестиция за инсталиране, администриране и обучение на педагогическия и административния персонал.
- Moodle – Изисква инвестиция за инсталиране, администриране и обучение на педагогическия и административния персонал.
- Използване на електронен дневник. Намалява административната работа на учителя. Позволява добро взаимодействие с родители.

Работа с интегрирано образователно съдържание

За постигане на ефективно образование е необходимо да се провежда целенасочена работа наученото по отделни предмети да се интегрира в едно цяло, за да се реализира пренос на знания, да се формира критично мислене, да се провокира интерес към нови знания.

Водещите образователни системи в света предприеха изключително смела стъпка – премахване на учебните часове по предмети в училище (преход от предметна към проектна организация на учебния процес). Както в живота нямаме час по математика или български език, така и в училище знанията трябва да се изграждат в интегриран план, следвайки заложените образователни стандарти като очаквани резултати при завършване на съответната образователна степен.

Един от основните лостове за реализиране на интегрирано обучение е решаването на проблеми и проектно-базираният подход в учебния процес. Работата по проекти поставя ученика в центъра. Учителят има ролята на съветник, наставник, координатор.

Учениците работят по учебни проекти, създавайки крайни продукти. Тези продукти се представят пред публика. Основната форма на работа е групова – работи се в екипи. Ключовата дума е сътрудничество, а не конкуренция. Формират се комуникативни умения. Развиват се т.нар. меки умения (soft skills) у учениците – толерантност, търпимост, съпричастност, както и умения на 21-ви век – критично, логическо, аналитично, алгоритмично мислене, дигитални компетенции, умения за работа в екип, умения за презентирание и др.

Моделът „Динамична класна стая в първи клас“ – определящи фактори за реализирането му в практиката

Прилагането на модела в педагогическата практика се определя от следните фактори:

- Осигуряване на материална база, отговаряща на визията за образование в уютна, удобна, здравословна и богата на технологии среда.
- Осигуряване на интерактивно учебно съдържание и възможност за интензивно интегриране на съвременни дигитални технологии в хода на обучение по отделните учебни предмети.
- Осигуряване на облачни технологии за по-ефективна организация и управление на учебния процес.
- Разработване на учебно съдържание за реализиране на интегрираното обучение – софтуерни ресурси и комплекти от дидактични материали за проектна и екипна работа.
- Квалификация на педагогическите специалисти – за формиране на знания и умения за работа с разнообразни хардуерни и софтуерни технологии в учебния процес; за формиране на педагогически компетенции за прилагане на методи и подходи за интегрирано обучение; за формиране на педагогически и методически знания за прилагане на разнообразни форми на организация на учебния процес – индивидуална, групова, екипна, проектна и др.

Необходимост от разработване на интегрирани учебни ресурси

Интегрирането на технологии по отделните учебни предмети може да се реализира с помощта на електронни учебници, използване на презентации, интерактивни уроци за работа с бяла дъска, използване на интернет услуги и технологии и др.

Интегрираното обучение обаче изисква цялостно и задълбочено решение. Това се дължи на следните факти, поставящи сериозни предизвикателства по пътя на реформиране на образователната система у нас:

- Образователната система в България е традиционно класно-урочна. Въпреки включването на акцент върху използването на проектния подход в редица нормативни документи, на практика той не се прилага или не се прилага нито правилно, нито с нужния обхват и честота.
- Много трудно се преодолява консерватизма в българското училище – маниера на работа на учителя, затвърдил своята педагогическа практика в годините и с нежелание за промяна, и с неразбиране на нуждата от промяна.
- Спецификата на проектно-базираното обучение изисква предварително обезпечаване на работа-

та с много ресурси, което е основен обективен фактор, водещ до стопиране на реалното прилагане на проектен подход в училище.

Първите две причини изискват постоянство и еволюционно развитие в системата. Преодоляването им може да стане единствено чрез последователни политики за налагане на съвременни педагогически теории в практиката и стимулиране на добри педагогически практики, отваряне на педагогическата система към световната практика и опит чрез осигуряване на достъп на българския учител до опита на водещи образователни системи по света.

За последната причина обаче са нужни инвестиции в образователната сфера, тъй като разработването на учебни ресурси за интегрирано обучение е трудно и финансово неизгодно за частни предприемачи в образователната сфера. Проектните дейности са свързани с много ресурси, голяма част от които за еднократна употреба. Изисква задълбочена подготовка, отнемаща продължителен период от време. Изисква работа в екип между учители с различна специализация и специално преминато обучение.

Прилагането на проектния подход в практиката е свързано с постепенното разработване на банка от учебни проекти, която да се използва на локално и/или национално ниво.

(Endnotes)

1. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/wsis/UNESCO%20ICT-CFT_FC%20Miao_UNESCO_15May2011.pdf